

Yazılıkaya Anıtı Üzerindeki Sembollerin Göstergebilimsel Açıdan İncelenmesi ve Sofra Seramiklerine Yansıtılması

Semiotic Analysis of The Symbols on The Yazılıkaya
Monument and Their Reflection on Table Ceramics

Melisa ÇİÇEK¹, Aysun ERZİNCAN², Demek PARLAK³

¹Bağımsız Araştırmacı
· melisacicek99@hotmail.com · ORCID > 0009-0006-6626-9338

²Bağımsız Araştırmacı
· tasarim@keramika.com.tr · ORCID > 0000-0002-7406-4344

³Bağımsız Araştırmacı
· demetparlak@keramika.com.tr · ORCID > 0000-0002-0572-4855

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 20 Mart/March 2025

Kabul Tarihi/Accepted: 20 Mayıs/May 2025

Yıl/Year: 2025 | Cilt-Volume: 3 | Sayı-Issue: 1 | Sayfa/Pages: 39-60

Atıf/Cite as: Çiçek, M., Erzincan, A., Parlak, D. "Yazılıkaya Anıtı Üzerindeki Sembollerin Göstergebilimsel Açıdan İncelenmesi ve Sofra Seramiklerine Yansıtılması" ERKİN, 3(1), Mayıs 2025: 39-60.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Melisa ÇİÇEK

YAZILIKAYA ANITI ÜZERİNDEKİ SEMBOLLERİN GÖSTERGEBİLİMSEL AÇIDAN İNCELENMESİ VE SOFRA SERAMİKLERİNE YANSITILMASI

ÖZ

Anadolu'nun tarihi, kültürel ve sanatsal zenginliklerinden biri olan Frig uygarlığı, bulunduğu coğrafyaya anıtsal yapılar, birçok estetik sanat eseri ile zanaat ürününü miras bırakmıştır. Bu uygarlığın en dikkat çekici eserlerinden biri olan kaya anıtları, Friglerin kültürel yaşantılarını ve inanç sistemlerini yansıtan son derece önemli örnekler arasında bulunmaktadır. Afyon, Kütahya ve Eskişehir sınırları içerisindeki Dağlık Frigya olarak bilinen bölgede yoğunlaşan bu anıtlar, bölgenin arkeolojik zenginliğini gözler önüne sermektedir. Bu anıtlardaki motiflerin analiz edilerek endüstriyel sofa seramiklerine yansıtılması önemli bir hedef olarak görülmüştür. Bu çalışmada, Frig kaya anıtlarının en bilinen örneklerinden biri olan Yazılıkaya bir diğer ismi ile Midas Anıtının incelenmesi, anıtta yer alan geometrik motiflerin analizlerinin yapılması, analiz edilen bu motiflerin özgün bir yaklaşım ile sanat/tasarım ilkeleri dikkate alınarak yorumlanması ve endüstriyel sofa seramiği dekor tasarımlarına yansıtılması üzerinde durulmuştur. Rekabetçi bir sektör olan sofa seramiği üretiminde özgün, estetik ve hikâyesi olan tasarımlar ortaya koyabilmek için yerel kültür unsurlarından esinlenmenin önemli bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen çalışmada, Frig mimarisindeki estetik anlayış ve motiflerdeki sembolik göstergeler, günümüz sofa seramiği ürünlerine esin kaynağı olarak ticari bir ürüne dönüşmüş ve yerel kodların içerdiği hikâyeler ile kültür aktarımının bir aracı olması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada elde edilen sonuçların diğer sektörlerde de örnek olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kült, Anıt, Frigya, Sembol, Sofa Seramiği.

SEMIOTIC ANALYSIS OF THE SYMBOLS ON THE YAZILIKAYA MONUMENT AND THEIR REFLECTION ON TABLE CERAMICS

ABSTRACT

The Phrygian civilization, one of Anatolia's historical, cultural, and artistic treasures, left behind monumental structures, aesthetic artworks, and craft products. Among its most remarkable works, rock monuments stand out as significant examples reflecting the Phrygians' cultural life and belief system. Concentrated in the region known as Mountainous Phrygia, within Afyon, Kütahya, and Eskişehir, these monuments highlight the area's archaeological richness. The analysis of the

motifs on these monuments and their adaptation into industrial table ceramics has been recognized as an important necessity. This study focuses on Yazılıkaya, also known as the Midas Monument, one of the most well-known Phrygian rock monuments. The geometric motifs on the monument were analyzed and interpreted using a unique approach, considering art and design principles, and then applied to industrial tableware ceramic designs. In the highly competitive tableware ceramics industry, drawing inspiration from local cultural elements is an essential method for creating unique, aesthetic, and meaningful designs. In this context, the aesthetic understanding of Phrygian architecture and its symbolic motifs has inspired contemporary tableware ceramics, transforming them into commercial products while also serving as a tool for cultural transmission. This study aims to demonstrate how local heritage can be integrated into modern design and contribute to innovation. The results of this research are expected to set an example for other industries.

Keywords: Cult, Monument, Phrygia, Symbol, Tableware Ceramics.

GİRİŞ

Problem

Sanat ve tasarım bağlamında üretilen ürünler, ilk ortaya çıktığı andan itibaren toplumsal yaşam ile doğadan esinlenerek biçimlenmiş, farklı ihtiyaç ve algıları gidermek için yararlanılmıştır. İnsanlık tarihine tanıklık eden bu eserler, bir yandan ait oldukları dönemin kültürel-sosyal dinamiklerini yansıtırken diğer yandan sonraki kuşaklar için değerli birer ilham kaynağı olmuştur. Bu durumu, tarih boyunca üretilen sanat eserlerinde görmek mümkündür. Örneğin, Girit'teki Knoss Sarayı Freskleri (Görsel 1), Minos uygarlığının günlük yaşamını, denizcilik kültürünü, doğayla kurduğu güçlü bağı yansıtarak dönemin estetik anlayışını gözler önüne sermektedir. Michelangelo tarafından yapılan Sistine Şapeli tavan freskleri ise dini bir anlatıyı betimlemenin yanı sıra insan bedeninin idealize edilmiş tasvirleriyle dönemin sanatsal gelişimine ek olarak bilimsel ilerlemesini de simgeler. Daha yakın tarihte, Budapeşte'deki Tuna Nehri kıyısındaki bronz ayaklabılar, II. Dünya Savaşı sırasında Yahudi kurbanların anısını yaşatarak sanatın toplumsal hafızayı koruma gücünü ortaya koymaktadır. Bu örnekler, sanat ve tasarımın yalnızca estetik bir ifade biçimi değil, aynı zamanda toplumların kültürel mirasını aktaran güçlü bir anlatım dili olduğunu göstermektedir.

Görsel 1. Knossos Sarayı'ndan 'Mavi Çocuk' veya 'Safran Toplayıcı' freski (2025)

Frig uygarlığı, Anadolu'nun sanatsal ve kültürel gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Uygarlığın en önemli miraslarından biri olan Yazılıkaya Anıtı ise hem mimarisi hem de üzerinde bulunan motifler ile oldukça dikkat çeken ve çok katmanlı anlamlar barındıran bir kültürel miras olarak öne çıkmaktadır. Anıt, Frigler'in inanç sistemini yansıtırken, dönemin estetik anlayışı ile sosyokültürel yapısını da gözler önüne sermektedir. Günümüzde Yazılıkaya, geçmişe ışık tutmanın yanı sıra sanat ve tasarım alanındaki yenilikçi yorumlar için de önemli bir ilham kaynağı olma özelliğini sürdürmektedir.

Anadolu'nun doğusundan batısına kadar geniş bir coğrafyada varlığını sürdüren Frig Uygarlığı, özellikle Orta Anadolu'da kök salarak Ankara, Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar gibi illerin bulunduğu bölgede yoğunlaşmıştır. Friglerin önemli kültür merkezlerinden biri olan ve bu günkü Polatlı yakınlarında konumlanan başkentleri Gordion'a İlk kralları Gordios'un adını veren Frigler, bulundukları konumun avantajı sayesinde doğu ve batı kültürlerinin sentezinden faydalanarak kendilerine özgü bir medeniyet inşa etmişlerdir. Gordios'tan sonra tahta geçen ve en çok bilinen krallarından biri olan Midas sayesinde ise özellikle tarım, madencilik, dokumacılık, el sanatları ve mimari alanlarındaki başarılarıyla dikkat çekmişlerdir. Ankara, Kütahya, Eskişehir ve Afyonkarahisar illerinin kesişim noktasında bulunan Frig Vadisi'nde meydana getirdikleri eserler, Friglerin en ünlü mimari yapıları olarak bilinmektedir. Bölgenin jeolojik yapısında önemli bir yer tutan, kolayca şekillendirilebilen volkanik tüf kayalar, inanç temelli mimari yapılar oluşturmak için oyularak şekillendirilmiştir. Bu kayalar, dönemin sanatsal ve mimari anlayışını yansıtan kaya anıtları, mezar odaları ve tapınaklar gibi yapıların inşasında temel malzeme olmuştur. Özellikle Eskişehir ili sınırları içerisinde yer alan Midas Anıtı, bölgedeki en görkemli kaya anıtlarından biri olarak öne çıkarak Friglerin sanatsal, mimari, dini perspektiflerini etkileyici bir biçimde gözler önüne

sermektedir. Adını kral Midas'tan alan bu anıtın yüzeyi, çeşitli geometrik motifler ve Frig alfabesiyle yazılmış yazıtlar ile süslenmiştir. Anıtın Frigler tarafından bereketin simgesi olarak kabul edilen Kybele'ye adanmış bir tapınak olduğu tahmin edilmektedir. Friglerin dini ritüellerini gerçekleştirdikleri kutsal bir alan olan bu anıt, dönemin kültürel zenginliğini ve Anadolu uygarlıkları arasındaki etkileyici yerini günümüzde de gözler önüne sermektedir.

Midas Anıtı, Frig uygarlığının sanatsal ve kültürel mirasını yansıtan önemli bir yapıdır. Bu yapının estetik çizgileri sadece bu mirası yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda dönemin estetik anlayışını günümüzdeki sanat ve tasarım uygulamaları için değerli bir kaynak haline getirir. Friglerin inanç sistemin vurgulayan bu anıt, aynı zamanda estetik çizgileriyle, görsel unsurların gücünü ve anlamını da gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, Midas Anıtı'nda görülen geometrik motifler, günümüz sofa seramiklerinde kullanılan desen ve formlar için ilham verici olabilecek zengin bir kültürel mirası temsil eder. Sofa seramiklerinde, tarihsel ve kültürel bağlamlardan beslenen tasarımlar hem estetik hem de işlevsel bir birleşim oluşturarak geçmiş ile günümüz arasında bir köprü kurmaktadır. Midas Anıtı'nın simgeleri ile özgün tasarım öğeleri, geçmişin kültürel zenginliklerini modern sofa sanatlarına uyarlama fırsatı sunar. Bu şekilde, antik bir yapının estetik anlayışı, günümüz sofralarındaki sanatsal ve işlevsel tasarımlarda birbirini tamamlayarak kültürel sürekliliğin tasarım anlayışındaki evrimi yansıtır.

Bu çalışma, geleneksel Yazılıkaya motiflerini endüstriyel sofa seramiği tasarımlarına entegre ederek sektörde yenilikçi, estetik, işlevsel ve özgün ürünler ortaya koymayı amaçlamaktadır. Günümüzde yoğun rekabetin yaşandığı küresel seramik pazarı, tasarım ve inovasyonun belirleyici olduğu bir alan haline gelmiştir. Özellikle Çin ve Portekiz gibi ülkeler kültürel miraslarını modern tasarım anlayışı ile birleştirerek uluslararası pazarda güçlü bir konumda yer almaktadır. Züccacı-yeciler derneğinin verilerine göre; 2023 yılında Çin 524 milyon \$ ve %20,3 pay ile birinci, Portekiz 265 milyon \$ ve %10,2 pay ile ikinci ve Hollanda 159 milyon \$ ve %6,1 pay ile üçüncü sırada yer alarak listenin ilk üçünü oluştururken Türkiye 52 milyon \$ ve %2 pay ile 13. sırada yer almaktadır (Palacıoğlu, 2024, 61). Bu veriler ışığında Türkiye'nin küresel pazardaki payını artırması için kültürel mirasını modern yaklaşımlarla yeniden yorumlaması önemli bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, Frig sanatının özgün örneklerinden biri olan Yazılıkaya Anıtı'ndaki geometrik motiflerin sofa seramiklerinde çağdaş bir yorumda kullanılması, küresel pazarda farklılaşarak öne çıkmayı ve rekabet avantajı sağlamayı destekleyen bir çeşit strateji olarak değerlendirilmektedir.

Frig Uygarlığı ile bu uygarlığın en önemli eserlerinden biri olan Yazılıkaya Anıtı hem tarihi hem de kültürel mirasıyla sanat ve tasarım anlayışını şekillendirmede önemli bir kaynak olarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Midas Anıtı'nın derinlemesine incelendiği bu araştırmada; çeşitli literatür taramaları

yapılmış, anıta bulunan her bir motif detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında, bu motiflerin kültürel, estetik ve sembolik anlamları derinlemesine anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu analizler, Yazılıkaya Anıtı'nın sadece bir arkeolojik buluntu olmasının ötesine geçerek, dönemin dini inançlarını, toplumsal yapısını ve sanat anlayışını yansıtan bir dil sunduğunu gözler önüne sermektedir. Motiflerin tarihsel bağlamda nasıl şekillendiği ile bu motiflerin günümüz sanat ve tasarım anlayışıyla sofrta seramiklerine nasıl entegre edilebileceğine yönelik çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bu bağlamda, Yazılıkaya'daki sembolik öğelerin çağdaş bir yorumla sofrta seramiklerine aktarılması, bu kültürel mirası yeniden günümüze taşımak için önemli bir fırsat yaratmıştır. Makale, geçmişin estetik değerlerinin günümüz endüstriyel üretim anlayışıyla nasıl birleşebileceği üzerine bir düşünce alanı yaratırken, bu alandaki işlevsel, sanat değeri olan tasarımlar üzerinde durmaktadır. Bu araştırma, antik bir kültürün estetik anlayışını, modern endüstriyel tasarım süreçlerine adapte ederek, geçmişin zengin mirasını geleceğin tasarım vizyonuna taşımayı hedeflemektedir. Tarihi motiflerin yalnızca dekoratif değil, kültürel ve sembolik anlamlarını da vurgulayarak yeniden yorumlanmasıyla, geçmişten geleceğe uzanan bir tasarım köprüsü kurulması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım, kültürel sürdürülebilirlik ile estetik bütünlüğü modern tasarım süreçlerinde birleştirerek, çağdaş tasarıma yeni bir boyut kazandırmayı amaçlamaktadır.

1. FRİG MEDENİYETİ HAKKINDA

Frig Medeniyetinin tarih sahnelerinde kendini göstermesi, Hitit Medeniyetinin yıkılışıyla ivme kazanmıştır. Hitit Uygarlığı yıkılış sürecine geçtiği dönemde Anadolu'dan ve batıdan gelen göçmenlerin etkisi altına girmeye başlamıştır. Böylelikle batıdan gelerek siyasi birliğini oluşturan Frigler, günümüzde Ankara iline bağlı olan Polatlı ilçesinin bulunduğu yeri başkent olarak belirleyerek devletin kurucusu aynı zamanda ilk kralı olan Gordios'un adını başkentlerine vermişlerdir. Gordios'un ardından, zenginliği, adaleti ve etkili yönetimiyle ün kazandığı bilinen Midas tahtı devralmıştır. Hakkında çok fazla efsaneler üretilen bu kralın ülkenin sınırlarını kısa zamanda doğuda Tokat'tan, batıda Bandırma'ya, kuzeyde Samsun'dan güneyde Konya ovasına kadar genişlettiği bilinmektedir (Uysal, 2019, 43). Frigler bulunduğu konumun avantajı sayesinde doğu-batı kültürlerinin sentezinden yararlanarak kendine özgü bir medeniyet inşa etmiş, yerleştikleri coğrafyada kalıcı etkiler bırakmışlardır. Kurdukları bu özgün kültürle diğer medeniyetlerin gelişiminde de önemli katkılar sağlamışlardır.

Kralların tüm dikkatlerini ziraata vermesi sayesinde tarıma çok önem veren Frigler, özellikle çiftçilikle uğraşırken, bu medeniyetin Gordion ve Midas şehirlerinde ise tüccarlar ve esnaf sınıfları oldukça yaygındı (Arslan, 2014, 146). Ülkenin güneybatısında bulunan Dokimeion mermer ocaklarıyla da bölgede Tunç endüstrisinde önemli bir gelişme kaydedilmiştir. Bakır ve kalayın belirli bir oranda birleştirilmesiyle elde edilen bu madenden üretilen eserler birçok topluluğa ihraç edil-

mekteydi. Bunların yanı sıra dokumacılık, el sanatları, mobilyacılık ve mimari gibi alanlarda da başarılı olan Frig uygarlığı ilk yerleştikleri bölgede kolay işlenebilen kayalar bulunduğu için oyma inler, ahıllar (hayvan barınağı) ve insanlar için barınma alanları yapmışlardır. Madencilik yaparak ürettikleri demirden araç-gereçler ile Afyon-Eskişehir ve Kütahya illerinin sınır bölgelerinde kaya anıtları, kaleler, mezar odalar, tapınaklar yapmışlardır (Bülbül, 2009, 87-89). Tüm bu bulgular, Frig uygarlığının yalnızca bir tarım toplumu olmadığını; aynı zamanda zanaatkarlık, ticaret, madencilik ve mimari alanlarında da güçlü bir kültür inşa ettiğini kanıtlamaktadır. Bu yönüyle Frigler, Anadolu medeniyet tarihine önemli katkılar sunmuş çok yönlü bir uygarlık olarak değerlendirilebilir.

Yüksek bir uygarlık seviyesine ulaşarak kendilerini önemli ölçüde geliştiren Frig Uygarlığı'nın sona erişi, Kimmerler ve İskitler'in baskısıyla yurtlarını terk ederek Doğu Anadolu'ya göç etmelerine dayanmaktadır. MÖ 676 yılında Kimmerler'in Frigya topraklarını istila ederek başkent Gordion'u ele geçirip yağmalaması sonucunda, Kral Midas'ın boğa kanı içerek intihar ettiği bildirilmektedir (Uysal, 2019, 43). Bu yıkıcı istilayla birlikte Friglerin siyasi varlığı sona erse de, arkalarında bıraktıkları kültürel ve sanatsal miras, Anadolu uygarlıkları içinde önemli bir yere sahip olmuştur. Mimari yapılardan dini sembollere, günlük yaşam objelerinden anıtsal eserlere kadar uzanan geniş bir yelpazede varlık gösteren eserleri, Friglerin yalnızca güçlü bir devlet değil, aynı zamanda oldukça zengin kültürel mirasa sahip gelişmiş bir toplum olduğunu gözler önüne sermektedir.

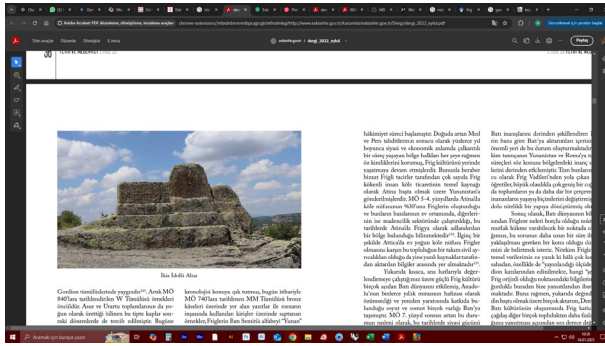
2. FRIG MEDENİYETİNDE KAYA ANITLARI

Frig uygarlığı, varlığını sürdürdüğü süreç boyunca mimari alanda önemli gelişmeler kaydederek kendine özgü bir yapı estetiği geliştirmiştir. Bu doğrultuda, Dağlık Frigya olarak adlandırılan, Merkezini Türkmen Dağı'nın oluşturduğu Frig Vadisi, Kütahya (Kotiaion), Eskişehir (Dorylaion), Afyonkarahisar (Akroinos) ve Eskişehir'in Seyitgazi ilçesi (Nakoleia) arasında kalan vadiler ile şekillenmiş önemli bir vadidir. Bu bölgenin kolay işlenebilen volkanik tüflerden oluşan jeolojik yapısı, kayaların oyularak şekil verilmesine olanak tanımış ve Friglere özgü bir mimari anlayışın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Şahin, 2018, 189). Mimarilerinde ki bu özgünlük, Frigler'in yalnızca teknik becerileriyle değil, aynı zamanda estetik değerleriyle de güçlü bir uygarlık olduğunu kanıtlamaktadır. Doğal coğrafi koşulları avantaja çevirerek oluşturulan bu taş yapılar, günümüzde bile özgünlüklerini ve etkileyiciliklerini korumakta; Friglerin sanatsal ve kültürel derinliğini gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, Frig mimarisi yalnızca tarihsel bir kalıntı değil, aynı zamanda insan-doğa etkileşiminin başarılı bir örneğidir.

Frig kült anıtları, yalnızca ön cepheden oluşan fasadlar, altarlara ve nişlerden meydana gelmektedir. Bu anıtlar mimari olarak farklılık göstermelerine

rağmen hepsi aynı amaca hizmet ederek Matar Kubileya kültürüne yani ana tanrıça Kybele'ye adanmış açık hava tapınakları olarak işlev görmektedir (Polat ve Aşar, 2020, 105).

Tüfekçi, Sivas'ın "*Tanrıçaya kurban kesilen, dua edilen tapınım alanları*" olarak tanımladığı ve "*basamaklı idollü altar*" şeklinde isimlendirdiği altınlar, Frig vadi-lerini çevreleyen yerleşim yerlerinin girişlerinde veya yakın çevrelerinde bulun-maktadır. Kütahya'da 42, Afyonkarahisar'da 10 ve Eskişehir'de 41 olmak üzere Frig Vadisi'nde toplam 93 adet altar bulunmaktadır (Görsel 2) (Özcan ve Kortanoğlu, 2023, 926-927).

Görsel 2. İkiz İdöllü Altar (2025)

Nişler, Mimari açıdan altarla farklılık gösterse de işlevsel olarak aynı amaca hizmet eden, tanrıçaya adanmış tapınım alanları olarak bilinmektedir. Genellikle kayaların dik yüzeylerinde konumlanan oval ya da dikdörtgen şeklindeki sığ oluklardır. Nişlerin arka kısımlarında tanrıça idoli için hazırlanmış yuvalar bulunurken ön yüzelerde ise küçük platformlar yer alır. Bu yapılardan Kütahya'da 6, Eskişehir'de 4 Afyonkarahisar'da 4 adet olmak üzere toplam 14 adet bulunmaktadır (Tüfekçi Sivas, 1997, 135).

Frig kaya mimarisinin en dikkat çekici ve etkileyici anıtlarını oluşturan fasadlar, kayalara oyulmuş beşik çatılı Frig megaronlarının ön cephelerini temsil eden yapılardır. Genellikle kaya yüzeyinin büyük bir kısmını ya da tamamını kapsayan bu yapılar, yüzeylerinde çoğunlukla geometrik motiflerin yanı sıra bitkisel desenler ve hayvan figürleri gibi süslemelerle de dikkat çekmektedir (Şahin, 2018, 189-190). Bu görkemli anıtlardan, Kütahya'da 2, Eskişehir'de 12 ve Afyon'da 8 olmak üzere Frig Vadisi'nde toplam 22 anıt tespit edilmiştir. Ayrıca, Bolu ilinde de (Frig Vadisi'ne dahil değildir) bir adet Frig kaya anıtı/fasad saptanmış olup, böylece toplamda 23 Frig kaya anıtı olduğu belirlenmiştir (Özcan ve Kortanoğlu, 2023, 925-926). Tablo 1'de Kütahya, Eskişehir, Afyon ve Bolu bölgelerinde bulunan anıtlar ve isimleri yer almaktadır.

Tablo 1. Frig Kaya Anıtlarının İllere Göre Dağılımı (2025)

Kütahya Bölgesinde Bulunan Anıtlar	Eskişehir Bölgesinde Bulunan Anıtlar	Afyon Bölgesinde Bulunan Anıtlar	Bolu Bölgesinde Bulunan Anıtlar
<i>Deliklitaş Anıtı</i>	<i>Areyastis Anıtı</i>	<i>Aslantaş Anıtı</i>	<i>Germanos Anıtı</i>
<i>Fındık Asar Kaya Anıtı</i>	<i>Berberini Anıtı</i>	<i>Değirmen Anıtı</i>	
	<i>Bahşayış Anıtı</i>	<i>Döğər Asar Kaya Anıtı</i>	
	<i>Bitmemiş Anıt</i>	<i>Küçük Kapı Kaya Anıtı</i>	
	<i>Kilise Mevki Anıtı</i>	<i>Büyük Kapı Kaya Anıtı</i>	
	<i>Midas/Yazılıkaya Anıtı</i>	<i>Demirli Anıtı</i>	
	<i>Keskaya-I Anıtı</i>	<i>Kumcaboğaz Anıtı</i>	
	<i>Keskaya-II Anıtı</i>	<i>Maltaş Anıtı</i>	
	<i>Midas I No.lu Anıt</i>		
	<i>Midas II No.lu Anıt</i>		
	<i>Midas Şehri Sümüllü Anıt</i>		
	<i>Gökçeğüney Anıtı</i>		

3. YAZILIKAYA (MİDAS) ANITI

Midas Anıtı, Frig uygarlığının dini ve kültürel yaşantısını yansıtan, aynı zamanda bölgenin kaya mimarisi geleneği içerisinde estetik ve teknik açıdan özgün bir yere sahip olan anıtsal bir yapı olarak kabul edilmektedir. Bulunduğu coğrafyanın tarihi mirasına ışık tutarak Friglerin inanç sistemine, sanat anlayışına ve mimari tekniklerine dair eşsiz bilgiler sunan Yazılıkaya hem döneminin hem de kendinden sonra gelen medeniyetlerin kültürel gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur.

Bölgenin en görkemli yapılarından biri olan Midas Anıtı, Eskişehir il sınırları içerisindeki Yazılıkaya Vadisi'nde konumlanmıştır. M.Ö. 550 yılında inşa edildiği tahmin edilen bu anıt, bölgede bolca bulunan ve kolayca işlenebilen volkanik tüf kaya yüzeyine tapınak ön cephesi formunda inşa edilmiştir. Friglerin baş tanrıçası Kybele'ye adanan ve dinsel törenler için kullanılan en önemli açık hava tapınaklarından biri olarak kabul edilen anıtın güney zemininde ve ön bölümünde gerçekleştirilen arkeolojik kazılar sonucunda, dini ritüellere hizmet eden sunak yerleri tespit edilmiştir (Yıldız, 2019, 51). Midas Anıtı, Frig uygarlığının mimari bir başarı örneği olmasının yanı sıra doğa, inanç ve insan emeğinin iç içe geçtiği bir anlam katmanı olarak, kayaya oyulmuş bir yapıdan çok daha fazlasını temsil etmektedir. Anıtın ana tanrıça Kybele'ye adanmış olması, doğurganlık, bereket, doğayla bütünlük gibi kavramlarla özdeşleştiğini göstermektedir. Mimari tasarımın doğayla uyum içinde kurgulanmış olması ise yalnızca figüratif bir anlatımı değil, aynı zamanda insan ile doğa arasındaki bağın sembolik bir yansımasını ortaya koyar. Bu yönüyle Midas Anıtı, yalnızca geçmişin izlerini değil, aynı zamanda o dönemin düşünsel özünü de günümüze taşıyan özgün bir kültürel miras niteliğindedir.

16,50 metre genişliğinde, 17 metre yüksekliğinde olan bu anıt Midas şehir platosunun kuzeydoğu yönünde, öne doğru çıkıntı yapan kaya kütlesi üzerinde konumlanmaktadır (Görsel 3). Anıt, adını sol üst köşesinde yer alan Paleo-Frigce yazıtta geçen “*Miadi*” ifadesinden ve yerel halkın, üzerindeki yazıtlar nedeniyle “*Yazılıkaya*” olarak adlandırmasından almıştır (Tüfekçi Sivas, 1997, 42).

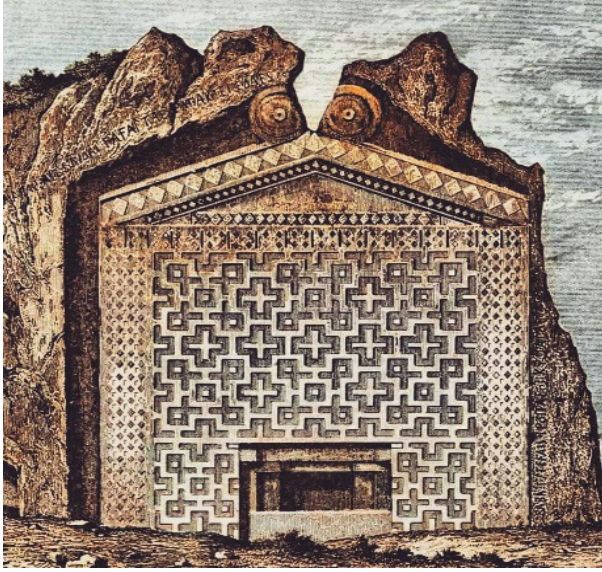
Görsel 3. Yazılıkaya (Midas) Anıtı (2025)

Frig anıtlarının en gösterişlisi olan Midas Anıtı, orta derece eğimli beşik çatıya sahiptir. Çatı alınlığının tepe noktasında yer alan akroterin orta kısmının eksik olması nedeniyle orijinal görünümünü kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Ancak Gabriel, yapmış olduğu çizimde akroterin içe doğru kıvrılan iki volütten oluştuğunu gösterirken, Haspels ise akroteri iç içe geçmiş eş merkezli daireler olarak tanımlamış; bu dairelerin kabartmalı ve çukur şekilde sıralandığını, iç kavislerin ise düz bir şekilde kesildiğini belirtmiştir. Anıtın pediment (alınlık) bölümünde yer alan her bir giriş, kabartmalı lozenj (baklava motifi) dizisi ile bezenmiştir. Alt kısmında yer alan, nispeten daha dar ve paralel olan girişler de yine lozenjler ile süslenmiştir (Görsel 4) (Berndt-Ersöz, 2006, 232-233).

Görsel 4. Yazılıkaya Alınlık Bölümü (2025)

12,50 m x 16,50 m ölçülerindeki cephe duvarı, kalın bir çerçeveyle çevrelenmiş, iki bölümden oluşan bir yüzeye sahiptir. Birinci bölüm, geometrik desenlerin tekrarlandığı rapport tekniği ile oluşturulmuş, iç içe geçen dikdörtgen ve kare motifler tercih edilmiştir. Yine aynı bölümde yer alan boşluklar, büyük kabartma motifli haçlarla doldurulmuştur. İkinci bölümde ise dikey kabartmalı bantlar ile sınırlandırılan niş çerçevesinin her iki yanında bulunan boşluklara üstte kullanılmış olan ana motiften birer tane yerleştirilmiştir (Görsel 5) (Polat ve Avşar, 2020, 106). Bu cephe düzenlemesi, Frig mimarisinin estetik derinliğini gözler önüne seren etkileyici bir örnektir. Geometrik desenlerin rapport tekniğiyle tekrarlanması, hem görsel bir bütünlük yaratmakta hem de dönemin ritmik ve düzenli süsleme anlayışını yansıtmaktadır. Özellikle iç içe geçen dikdörtgen, kare formlar, Frigler'in düzen algısına dair ipuçları sunarken, haç biçimli kabartmaların boşluklara yerleştirilmesi ise yapının sadece mimari değil, aynı zamanda sembolik bir anlam taşıdığını düşündürmektedir. İkinci bölümdeki dikey bantlarla sınırlanan nişler ve bu bölgelere tekrar yerleştirilen ana motifler, hem kompozisyonun denge unsurlarını pekiştirmekte hem de kutsallık hissini vurgulayan görsel bir odak oluşturmaktadır. Bu özenli tasarım, Friglilerin yalnızca teknik değil, aynı zamanda sanatsal bir vizyona sahip olduğunu göstermektedir.

Görsel 5. Yazılıkaya Cephe Çizimi (2025)

Midas Anıtı'nın ortasında yer alan niş, toplam 3,34 metre yüksekliğinde, 5,42 metre genişliğinde ve 1,34 metre derinliğindedir. Nişin çevresinde, içte daha derin ya da oyuk şekilde yerleştirilmiş çift kapı çerçevesi bulunmaktadır. Hem iç hem dış

lentonun (kiriş) her iki ucunda, ahşap hatıl uçlarını simgeleyen dikdörtgen bloklar yer almaktadır. Niş içerisinde ise 0,22 x 0,22 x 0,15 metre ölçülerinde, tavanın arka duvarına yakın kare şeklinde merkezi bir delik bulunmaktadır (Görsel 6) (Berndt-Ersöz, 2006, 232). Anıtın, ana tanrıça Kybele'ye tapınmak için yapılmış bir açık hava tapınağı olduğu bilindiğinden, niş içerisinde bulunan deliğin Kybele heykeli tavana sabitleme amacıyla kullanıldığı düşünülmektedir (Yıldız, 2019, 41). Bu mimari detaylar, Frig dini inanç ve ritüellerinin taş mimariye nasıl yansıdığını ortaya koyarak, Midas Anıtı'nın yalnızca sembolik değil, aynı zamanda işlevsel bir kült alanı olarak da değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Görsel 6. Yazılıkaya Niş Bölümü (2025)

Yazılıkaya Anıtı üzerinde üç farklı yazıt bulunmaktadır. Ana kaya üzerinde yer alan birinci yazıt, 0,45–0,40 metre arasında değişen harf boyları ve 11 metre uzunluğu ile alınlığın sol köşesinden başlayarak akrotere doğru kavisli bir şekilde soldan sağa doğru yazılmıştır. İkinci yazıt, sağ yan çerçeve üzerinde bulunmakta ve motifler ile çerçeve kenarı arasındaki boşluğa yatay şekilde, soldan sağa doğru yazılmıştır. 0,25 metre harf boyutuna sahip olan bu yazıt, toplamda 4,75 metre uzunluğundadır. Üçüncü yazıt ise anıtın solunda yer alan nişin içinde bulunmaktadır (Görsel 7). Nişin sol duvarından başlayarak arka ve sağ duvar boyunca devam eden bu yazıt, 0,45–0,40 metre harf boyutlarına sahiptir ve toplam uzunluğu 4,45 metreye ulaşmaktadır. Ayrıca, anıtın ortasında bulunan nişi çevreleyen ikinci çerçevenin her iki yanında ve nişin sağında yer alan motifin alt kısmında çıplak gözle görülebilen kaba, yüzeysel grafitolar da tespit edilmiştir (Tüfekçi Sivas, 1997, 49).

Görsel 7. Yazılıkaya Yazıtları (2025)

Frig dilinin henüz çözölememiş olması nedeniyle, anıt üzerinde yer alan yazıtlar, net bir bilgi sunmamakta ve kapsamlı bir anlayış sağlamaktan uzak kalmaktadır. Çeşitli dillerden esinlenerek yapılan çeviriler sonucunda, ana kaya üzerinde yer alan ilk yazıt, Huxley tarafından “*Arkeavasın oğlu, Akenanolas’ın torunu, bunu Lawagetes, kral Midas için yaptı.*” olarak çevrilmiştir (Şentürk, 2019). Anıtın sağ yan çerçevesinde bulunan yazıt ise Frigce dili üzerine çalışmalar yapan Selahi Diker tarafından “*Ey Baba! Yalnız değilsin, Kibele var. Biraz dua ve Ay Tanrının ışığı yeter. Ey Sabazios, yuvana git, tanrılaşmış kralım yanına geliyor, onu ısıt, ona arkadaş ol.*” Olarak yorumlanırken anıtın ortasında yer alan niş üzerinde bulunan yazıtlarda ana tanrıça Kibele’ye ait “*Matar*” sıfatı olduğu bilinmektedir (Midas’ın Şifresi, 2025). Bu yazıtlar, her ne kadar tam anlamıyla çözölememiş ve sınırlı bilgi sunuyor olsa da Frigler’in dini inançlarına, sosyal yapısına ve sanat anlayışına ışık tutan önemli ipuçları barındırmakta, dolayısıyla hem tarihsel hem de kültürel açıdan eşsiz bir kaynak niteliği taşımaktadır.

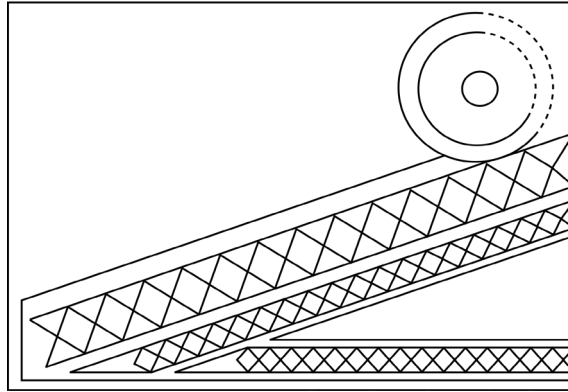
4. YAZILIKAYA ÜZERİNDEKİ SEMBOLLERİN GÖSTERGEBİLİMSEL AÇIDAN İNCELENMESİ

Friglerin dini inançlarının, toplumsal değerlerinin ve sanatsal yetkinliklerinin sembolik bir ifadesi niteliğinde olan Midas Anıtı, üzerinde yer alan geometrik motifler ile bir yandan eşsiz bir tasarım bütünlüğü sergilerken bir yandan da Friglerin doğa, bereket ve inanç temelli yaşam anlayışlarını yansıtan güçlü anlamlar barındırmaktadır. Kabartma ve oyma teknikleri kullanılarak rapport (desenin belirli bir düzenle tekrar ettiği tekniktir) edilmiş desenler, Friglerin estetik anlayışının sofistike yapısını ortaya koyarken, bu motiflerin detaylarındaki simetri ve düzen, dönemin teknik becerileri ile sanatsal vizyonunu da gözler önüne sermektedir. Bu motifler, yalnızca geçmişe ışık tutmakla kalmayıp, modern sanat ve tasarım alanında yeni yaratıcı yorumlara ilham kaynağı olmaya devam etmektedir.

Tablo 2. Yazılıkaya Anıtı'nın göstergebilimsel açıdan incelenmesi (2025)

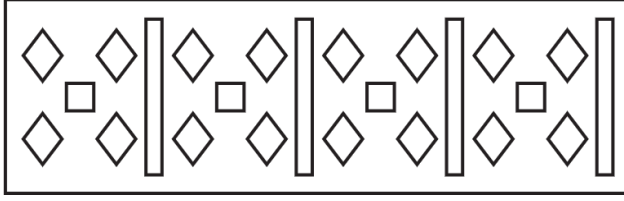
	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Görsel 8	Motif	Volür	Sonsuzluk, doğanın döngüsü
Görsel 8	Motif	Baklava motifi	Verimlilik, bereket
Görsel 9-10	Motif	Ortada küçük kare, karenin dört köşesi baklava motifi	Everenin düzeni ve dengesi
Görsel 11	Motif	Ortada kare, karenin dört köşesi yarım fıyonk motifi	Evrensel düzen ve tanrısal gücün dört bir yana yayılması
Görsel 11	Motif	Artı/Grek haçı	Tanrısal güç

Midas Anıtı'nın pediment bölümünün kenarlarında, Çerçeve içerisine alınmış ve rapport tekniğiyle oluşturulmuş kabartmalı baklava motifleri yer almaktadır. Tek bir sıra halinde düzenlenen bu baklava motiflerinin alt kısmında, üst sıraya paralel olarak yerleştirilmiş, nispeten daha küçük boyutlardaki baklava motifleri bulunmaktadır. Frigler, tasarımlarında bütünlük ve simetriye büyük önem verdiği için girişin üst bölümünde de bu düzeni koruyarak boydan boya baklava motifleri kullanmışlardır (Görsel 8). Bu bölümünde yer alan özenli düzenleme, Frig sanatında dekoratif unsurların yalnızca yüzeyi süslemekle kalmayıp, aynı zamanda mimariyle bütünleşik bir anlam taşıdığını göstermektedir. Kabartmalı baklava motiflerinin hem büyük hem de küçük boyutlarda sistematik bir şekilde yerleştirilmiş olması, Friglerin geometriye, tekrar eden desenlere ve simetriye verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca bu tür detaylar, sadece estetik bir tercih değil; aynı zamanda düzen, denge ve uyum arayışının görsel bir ifadesi olarak da okunabilmektedir.

Görsel 8. Yazılıkaya Alınlık Çizimi (2025)

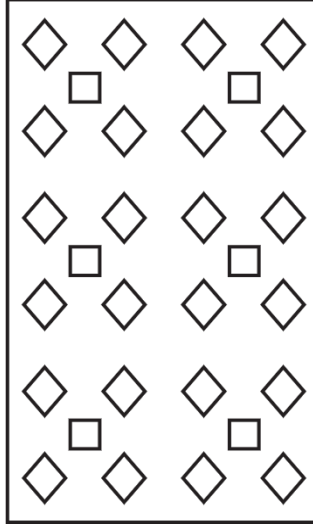
Alınlığın ana girişi, nispeten daha kalın bir yapıya sahip olup, ortasında küçük bir kare bulunan ve köşelerine baklava motiflerinin yerleştirildiği bir kompozis-

yonla bezenmiştir (Görsel 9). Bu kompozisyonlar, kiriş boyunca düzenli bir şekilde devam ederken, birbirlerinden dikey bantlarla ayrılarak estetik bir bütünlük sağlamaktadır (Işıklar, 2008). Ancak zaman içerisinde meydana gelen aşınma ile birlikte alınlığın ortasında bulunan desenler tahrip olmuştur. Alınlığın ana kirişi üzerinde yer alan bu süslemeler, Frig mimarisinde estetik kaygıların yapısal unsurlarla nasıl uyum içinde kurgulandığını göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir. Köşelerinde baklava motifi bulunan kareler ile bunları birbirinden ayıran dikey bantlardan oluşan tekrarlar görsel bir ritim oluşturarak yapıya dinamizm kazandırmaktadır.

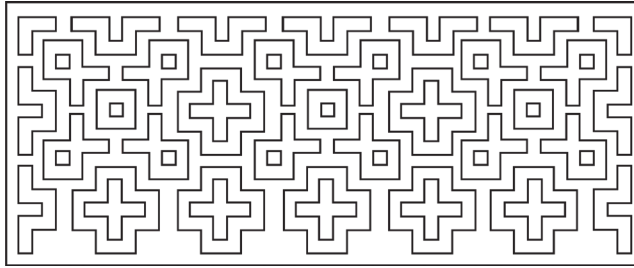
Görsel 9. Yazılıkaya Kiriş Motif Çizimi (2025)

Cepheye bakıldığında ise çerçeve ve cephe duvarı olarak iki bölüme ayrılan cephenin çerçevesinde dikkat çekici bir düzen göze çarpmaktadır. Kirişte bulunan, küçük bir karenin etrafına baklava desenlerinin yerleştirildiği kompozisyon, iki sıra halinde yukarıdan aşağıya doğru sıralanarak kiriş ile bütünlük yakalanmıştır (Görsel 10). Bu tekrarlayan desenler, yalnızca cepheye ritmik bir akış kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda yapıya anlam katarak simgesel bir bütünlük oluşturmaktadır.

Görsel 10. Yazılıkaya Yan Çerçeve Motif Çizimi (2025)

Midas anıtının ikinci bölümü olan cephe duvarında ise alçak rölyef tekniği ile oluşturulmuş son derece dikkat çekici motifler bulunmaktadır. Cephenin duvarının ilk sırasında, bir karenin dört köşesini yarım fiyonk formunda bir motif çevrelemekte olup, bu motifler arası bütünlüğü ise + işareti şeklindeki motif sağlamaktadır. Etrafında yarım fiyonk olan karenin cephe duvarının başından sonuna kadar 3 kere arasında kalan + işaretinin ise 2 kere tekrar ettiği görülmektedir (Görsel 11) (Basho, 2023, 51). Hemen altında bulunan sırada ise iki yarım beş tam şeklinde ilerleyen + motifi rapport tekniği ile yerleştirilmiştir (Görsel 11). Grek haçı formunda olduğu düşünülen bu motif, denge, düzen, idealize edilmiş evrenin yaratıcısı gibi kavramlarla bağdaştırılmaktadır (Yıldız, 2019, 61). Midas Anıtı'nın ikinci bölümünde yer alan bu motifler, Frig sanatının detaylara verdiği öneme ek olarak sembolik anlatım gücünü gözler önüne sermektedir. Yarım fiyonk formlu motiflerin kare etrafında düzenli bir şekilde konumlandırılması ve aralarına yerleştirilen + işaretleri, sadece estetik bir düzen yaratmakla kalmaz; aynı zamanda anlam katmanları taşıyan bir kompozisyonun varlığına işaret eder. Bu tekrar eden geometrik düzen, Frigler'in ritmik desene verdiği önemi gösterirken, aynı zamanda dönemin soyut düşünce sistemini yansıtır. Motiflerin cephenin tamamına yayılması, bu yapının yalnızca bir dini ritüel alanı değil, aynı zamanda bir anlatı yüzeyi olarak da kurgulandığını düşündürmektedir. Bu detaylar, Friglerin mimariye yalnızca işlevsel değil, aynı zamanda sanatsal ve kültürel bir ifade aracı olarak yaklaştıklarını ortaya koyar.

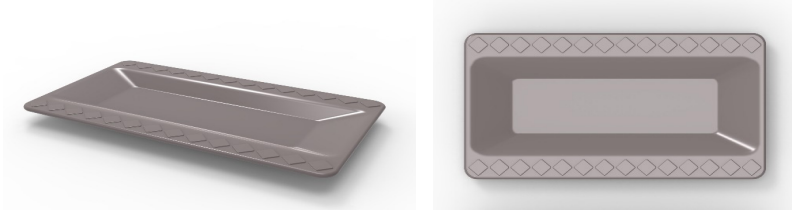

Görsel 11. Yazılıkaya Cephe Duvarı Motif Çizimi (2025)

Üzerinde yer alan bütün detayları ile Yazılıkaya, Frig sanatının yalnızca estetik bir ifade aracı değil, aynı zamanda derin sembolik anlamlar taşıyan önemli bir kültürel miras olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Midas Anıtı'nda kullanılan her bir motif, Friglerin dini inançları ile sanatsal anlayışlarının birleştiği bir anlatı sunarak, onların evrene, kutsallığa ve düzene dair bakış açılarını yansıtmaktadır. Bu görsel anlatımlar, yalnızca birer süsleme değil; aynı zamanda Frig yaşamının felsefi, dini ve toplumsal yönlerine dair önemli ipuçları barındıran değerli belgelerdir. Bu yönüyle Yazılıkaya, geçmişin sessiz tanığı olarak günümüze ulaşarak kültürel hafızaların şekillenmesinde güçlü bir rol oynamaktadır.

5.YAZILIKAYA ANITI ÜZERİNDEKİ SEMBOLLERDEN ESİNLENİLEREK SOFRA SERAMİĞİNE YANSITILMASI

5.1. Tasarım Örneği 1

Görsel 12. Midas Anıtı Tasarım Örneği (2025)

Midas Anıtı'ndan ilham alınarak tasarlanan bu modern kayık tabak, Frig estetik anlayışının günümüze uyarlanmış bir örneğini sunmaktadır (Görsel 12). Midas Anıtı'nda sıklıkla kullanılan baklava motifi, tabakta rapport tekniğiyle, uzun kenarlar boyunca düzenli bir şekilde tekrarlayan desen olarak uygulanmıştır. Bu dikkat çekici desen, tarihi motiflerin günümüzde de estetik olarak nasıl yeniden yorumlanabileceğini göstermektedir. Tabakın daha kısa kenarları ise yanak payı bırakılmaksızın bir araya getirilerek hem fonksiyonel hem de zarif bir tasarım ortaya koymuştur. Bu tasarım, tabakların kullanım kolaylığını artırırken, aynı zamanda görsel bir bütünlük sağlamaktadır. Minimalist, dengeli bir tasarım anlayışıyla şekillenen bu ürün, yalnızca bir sofraya eşyası olmanın ötesine geçerek sanatsal ve kültürel bir ifade biçimi haline getirilmesi hedeflenmiştir. Bu kayık tabak, Friglerin estetik anlayışıyla birlikte mükemmeliyetçiliğini günümüz tasarım anlayışıyla birleştirerek, tarihsel bir bilinç oluşturmakta ve sofralara estetik bir değer katmaktadır. Böylece, geçmişin izleri modern yaşamın bir parçası haline gelerek kültürel mirasımızın devamlılığı sağlanmaktadır.

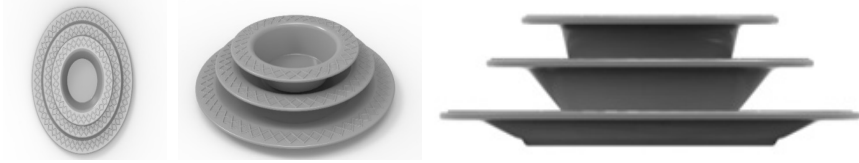
5.2. Tasarım Örneği 2

Görsel 13. Midas Anıtı Tasarım Örneği (2025)

Bu uygulamadaki yemek seti, sofralara sadece estetik bir dokunuş katmakla kalmayıp, aynı zamanda binlerce yıllık medeniyetin izlerini taşıyan etkileyici bir tasarıma sahiptir (Görsel 13). Servis tabağı ve kâsede yer alan detaylar, Midas Anıtı'nda bulunan desenler rapport edilerek yerleştirilirken yemek tabağında ise anıtın üzerinde bulunan aynalanmış üçgen motifleri bulunmaktadır. Modern çizgisi ve minimalist tasarımıyla günümüz sanat anlayışından bir parça taşıyan bu yemek seti, özenle konumlandırılmış rölyefleri ile antik çağın estetik anlayışına da gönderme yapmaktadır. Tasarımındaki özen ve sadelik, modern sanat anlayışı ile antik dönem estetiğini ustalıkla birleştirerek estetik ve tarihsel bilinç arasında güçlü bir bağ kurmaktadır. Sofralarımıza hem görsel zenginlik hem de kültürel derinlik katacağı düşünülen bu set binlerce yıllık bir medeniyetin izlerini günümüz yaşamına taşıyarak geçmiş ile günümüz arasında köprü görevi görmektedir.

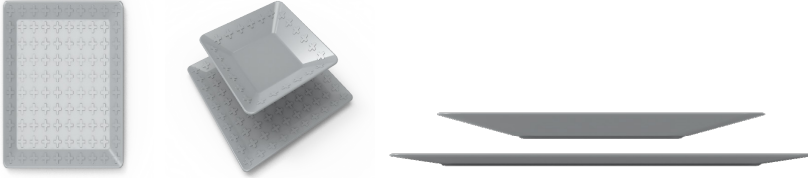
5.3. Tasarım Örneği 3

Görsel 14. Midas Anıtı Tasarım Örneği (2025)

Frig medeniyetinin zengin görsel dilinden ilham alarak özgün bir tasarım örneği sunan bu yemek seti, özellikle tabaklarının yanak bölümünde yer alan geometrik desenler ile Midas Anıtı'nın kaya yüzeylerine işlenmiş motiflerini çağrıştırmaktadır (Görsel 14). Anıttaki ritmik ve simetrik bir şekilde tekrar eden baklava desenleri, bu tasarımda modern bir şekilde yorumlanmıştır. Geometrik sadelik hem anıtın hem de yemek takımının tasarımında dikkat çeken bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Dekoratif ve işlevsel özellikleri bir araya getiren bu uygulamada Yazılıkaya Anıtı motiflerinin modern bir anlayışla yeniden yorumlanması, geçmişin kültürel mirasını günlük yaşama taşımaktadır. Bu tasarım, Frig uygarlığının estetik anlayışını güncel sofa sanatına yansıtarak hem tarihi anlamlandırmakta hem de modern yaşamın estetik beklentilerini karşılamaktadır. Bu yemek takımı, sade ve zarif çizgileri ile kültürel değeri vurgularken aynı zamanda modern ve minimal bir tasarım anlayışını da temsil etmektedir. Bu bağlamda kültürel mirasın yalnızca bir sergi objesi olarak değil günlük hayatta kullanılabilir bir forma dönüştürülmesinin güzel bir örneği olarak tasarlanmıştır.

5.4. Tasarım Örneği 4

Görsel 15. Midas Anıtı Tasarım Örneği (2025)

Bu uygulama, Friglerin kültürel ve dini merkezi olan Yazılıkaya Anıtı ile bir bağ kurmayı sağlayarak, tasarımın evrenselliğini ve geçmişle günümüz arasındaki ilişkiyi anlamak açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir (Görsel 15). Midas Anıtı'nda sıklıkla kullanılan Grek haçı (diğer adıyla artı motifi), anıtta dikkat çeken bir başka önemli unsur olan baklava motifinin form olarak kullanılması ile bir araya getirilmiştir. Bu iki motifin birbiriyle harmanlanarak kullanılması, hem Yazılıkaya'ya anlamlı bir gönderme yapmakta hem de günümüz estetik anlayışını yansıtan sade ve uyumlu bir tasarım ortaya koymaktadır. Yalnızca geometrik motiflerden değil, aynı zamanda Midas Anıtı'ndaki simetriyle uyumdan da ilham alan yemek setinde, rölyeflerin düzenli bir şekilde servis tabağının tüm yüzeyini ve yemek tabağının ağız kısmını kaplaması, farklı bir kompozisyon yaratarak tasarımda denge unsurunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda tasarlanan yemek seti, estetik bir unsur olmanın ötesine geçerek Frig medeniyetinin kültürel zenginliklerini modern bir bakış açısıyla yeniden yorumlayan özgün fikirler sunmaktadır. Geçmişin estetik mirasını günümüze taşıyan bu tür tasarımlar ile tarihsel unsurların çağdaş tasarım anlayışında nasıl yaratıcı bir şekilde kullanılabileceği gösterilmeye çalışılmıştır.

5.5. Tasarım Örneği 5

Görsel 16. Midas Anıtı Tasarım Örneği (2025)

Görselde yer alan çerez seti, Friglerin ana tanrıçası Kybele'ye adanmış en önemli açık hava tapınaklarından biri olan Midas Anıtı'nın estetik anlayışını sofralara taşıyan özgün bir tasarım örneğidir (Görsel 16). Anıtın mimari ve sanatsal detaylarından esinlenen bu set, Frig kültürüne ait karakteristik unsurları çağdaş sofraya düzenine entegre ederek tarih ve sanatı buluşturmayı hedeflemektedir. Çerezliklerin üzerindeki kabartma detayları, anıtta yer alan motiflerin doğrudan aktarılmasıyla veya bu motiflerden ilham alınarak yeni motiflerin tasarlanmasıyla-

la oluşturulmaktadır. Frig sanatında yaygın biçimde kullanılan baklava motifleri ve türevleri, bu çerezlik tasarımlarında çeşitli varyasyonlarıyla yorumlanmıştır. Simetrik formu ve dengeli yapısıyla Midas Anıtı'nın tasarım anlayışına referans veren bu çerezlik seti, Frig estetiğini modern sofralara taşıyan dikkat çekici bir örnek olduğu düşünülmektedir.

5.6. Tasarım Örneği 6

Görsel 17. Midas Anıtı Tasarım Örneği (2025)

Bu çalışmada, Midas Anıtı'nın estetik tasarım anlayışını yansıtan, özgün bir yoruma sahip iki kayık tabak örneği sunulmaktadır (Görsel 17). Set olarak tasarlanan bu tabaklarda yer alan motifler, Gestalt teorisinin tamamlama ilkesi dikkate alınarak oluşturulmuştur. Tasarım bütünlüğünü sağlamak amacıyla motifler, tabaklardan birinin merkezinde şerit formunda, diğerinin ise kenarlarında bordür olarak konumlandırılmıştır. Bu kompozisyon hem görsel dengeyi hem de estetik sürekliliği destekleyerek Frig sanatının karakteristik öğelerini çağdaş sofa seramiğine entegre etmektedir. Anıtın cephesinin birinci ve üçüncü sırasında yer alan, ortasında yarım fiyonk bulunan kare ve yanında bulunan artı (+) formlarından oluşan motif düzeni, bu tasarımda bütünlük sağlayan temel görsel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, geleneksel Frig süsleme anlayışı, modern seramik tasarımına uyarlanarak geçmişin estetik mirasının günümüz sofralarına taşınmasını sağlamaktadır. Tasarlanan bu kayık tabaklar da hem kültürel sürekliliğin korunmasına hem de tarihi motiflerin çağdaş bağlamda yeniden işlenerek sanatsal bir değer taşıyan sofa seramiklerine dönüştürülmesine olanak sağlamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Frig uygarlığının dini ve kültürel yapısını yansıtan, estetik açıdan da son derece özgün bir anıtsal fasad örneği olan Yazılıkaya, Eskişehir il sınırları içerisinde, Yazılıkaya Vadisi'nde yer almaktadır. Ana tanrıça Kybel'e'ye adanmış bir açık hava tapınağı olarak inşa edilen bu anıt, volkanik tuf kaya yüzeyine tapınak formunun işlenmesi ile oluşturulmuştur. 16,50 metre genişliğinde, 17 metre yüksekliğinde

olan Midas Anıtı, üzerindeki semboller ve yazıtlarla Frig estetik anlayışının yanı sıra dönemin kültürel yapısına ışık tutmaktadır. Anıt üzerindeki yazıtlar, Friglerin dini inançları ve toplumsal yapıları hakkında önemli bilgiler içermekle birlikte, Friglilerin dilinin tam olarak çözülmemiş olması nedeniyle kesin anlamları henüz netlik kazanmamıştır. Hem tarihi hem de kültürel açıdan büyük bir öneme sahip olan Midas Anıtı, Frig sanatının ve inanç sisteminin önemli bir temsilcisi olarak değerlendirilmektedir.

Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmada, Frig uygarlığının en önemli eserlerinden biri olan Yazılıkaya Anıtı ile ilgili literatür taraması yapılmış, geometrik motifler incelenerek bu motiflerin kültürel, estetik ve sembolik anlamları ortaya konulmuştur. Anıtta yer alan motiflerin, Friglerin dini inançları, toplumsal yapısı, kültürel özellikleri ve sanat anlayışları hakkında önemli bilgiler sunduğu belirlenmiştir. Bulunan bu bilgiler ışığında, Yazılıkaya'daki geometrik desenlerin çağdaş bir yorumla sofa seramiklerine aktarılmasının, bu kültürel mirası günümüze taşımak açısından önemli bir fırsat sunduğu vurgulanmıştır. Yapılan bu çalışmada, Yazılıkaya Anıtı'ndaki motiflerin sofa seramiği endüstrisine uygulanabilirliği üzerine çeşitli tasarım örnekleri sunulmuştur. Sunulan bu örnekler üzerinden geçmişin kültürel ve estetik değerlerinin günümüz endüstriyel üretim anlayışıyla nasıl bütünleştirilebileceği ortaya konulmuştur. Tarihi motiflerin yalnızca dekoratif unsurlar olarak değil, aynı zamanda kültürel ve sembolik anlamlar taşıyan öğeler olarak değerlendirilmesi gerektiği çeşitli analizlerle vurgulanmıştır. Bu bağlamda, Frig sanatının zamansız estetik anlayışı ile simgesel değerlerinin çağdaş tasarım süreçlerine entegre edilmesinin; kültürel mirasın korunması, yeniden yorumlanması ve yaşatılmasına anlamlı katkılar sağlayabileceği ortaya konmuştur.

Temel amacı Yazılıkaya Anıtı'ndaki geometrik motiflerin kültürel ve estetik anlamlarının analiz edilerek, sofa seramiği sektörüne yansıtılması olan bu çalışmada, tasarım süreçlerinde gelenekselden yola çıkılarak evrensele ulaşabilmenin değerlendirilebileceği gösterilmektedir. Bu amaç doğrultusunda, anıttaki motifler ayrıntılı bir şekilde analiz edilerek sofa seramiklerine uygulanabilirliği üzerine çeşitli tasarım önerileri geliştirilmiştir. Elde edilen bulgular, geçmişten günümüze uzanan kültürel sürekliliğin sağlanmasında tasarımın önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Yapılan analizler, tarihî motiflerin farklı, özgün ve estetik bir yaklaşımla bütünleşerek sofa seramiği ürünleri üzerinde yeniden hayat bulabildiğini göstermektedir. Bu bağlamda, Yazılıkaya Anıtı'nda yer alan motiflerin çağdaş tasarım anlayışıyla harmanlanarak seramik yüzeylere aktarılması; kültürel mirasın korunmasına yönelik sürdürülebilir ve yenilikçi bir yaklaşım sunma potansiyeline sahiptir. Geçmişin estetik ve kültürel değerlerini geleceğe taşıma amacı taşıyan bu yaklaşımın, tasarım süreçlerinde kültürel devamlılığı desteklediği belirlenmiştir. Aynı zamanda sanatsal üretime yeni bir perspektif kazandırdığı da dikkat çekmektedir.

Bu çalışmanın, kültürel mirası endüstriyel tasarım alanında değerlendirmek isteyen araştırmacılar ve tasarımcılar için önemli bir kaynak niteliği taşıdığı düşünülmektedir. Gelecekte yapılacak akademik ve sanatsal çalışmalar açısından yol gösterici olması beklenen bu araştırma, geleneksel sanat unsurlarının modern üretim süreçlerinde yeniden yorumlanarak kullanılması yönündeki akademik ve uygulamalı çalışmalara katkı sağlayacaktır. Ayrıca, ilerleyen süreçlerde farklı tarihi ve kültürel motiflerin sofa seramikleri başta olmak üzere çeşitli endüstriyel tasarım alanlarındaki uygulanabilirliğine dair daha kapsamlı araştırmaların yapılması önerilmektedir. Bu doğrultuda, benzer çalışmaların genişletilerek farklı dönemlere ve uygarlıklara ait sanatsal mirasın günümüz tasarım anlayışıyla sentezlenmesi, kültürel sürekliliğin sağlanmasının yanı sıra estetik anlayışın gelişimine katkıda bulunacaktır.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): MÇ(%33,3), AE(%33,3), DP(%33,3)

Veri Toplanması (Data Acquisition): MÇ(%33,3), AE(%33,3), DP(%33,3)

Veri Analizi (Data Analysis): MÇ(%33,3), AE(%33,3), DP(%33,3)

Makalenin Yazımı (Writing Up): MÇ(%33,3), AE(%33,3), DP(%33,3)

Makalenin Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision): MÇ(%33,3), AE(%33,3), DP(%33,3)

KAYNAKÇA

- Arslan, M. (2014). *Antik Anadolu Medeniyeti Frigya (Phrygia) Uygarlığı Takıları ve Motiflerinin Tekstil Deseni Olarak Kullanılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Basho, M. (2023) *Midas Anıtı Bezemelerinin İzlenimci Yaklaşımla Özgün Örme Yüzey Tasarımında Yorumlanması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eskişehir.
- Bülbül, C. (2009). *Eski Anadolu Tarihinde Frigler*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (27), 79-95.
- Işıklar, T. (2008). *Frig Yontu Sanatı ve Etkileşimleri* (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uysal, Ş. (2019). *Frig Dönemi Heykel Sanatının Günümüz Heykel Sanatına Etkisi ile Uygulama Örnekleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Polat, Y. ve Avşar, A. (2020). *Yazılıkaya/Midas Anıtı: Anıtta Gözlemlenen Bozulmalar Ve Koruma Önerileri*. Amisos, 5 (8), 103-21.
- Şahin, S. (2018). *Frig Vadisi'nin Sanatsal Dışavurumu ve Eser Analizleri*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 39, 185-206.
- Tüfekçi-Sivas, T. (1997). *Eskişehir-Afyonkarahisar-Kütahya İl Sınırları İçindeki Phryg Kaya Anıtları*. (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, Z. (2019). *Frig Vadisi Kaya Anıtları ve Anıtlardaki Görsel Sembollerin Linol Baskı Tekniği İle Yorumlanması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

İnternet Kaynakları

- Berndt-Ersöz, S. (2006). *Phrygian rock-cut shrines: Structure, function and cult practice. (Culture and history of the Ancient Near East)*. London: Brill. Dijital yayın. (<https://dokumen.pub/phrygian-rock-cut-shrines-structure-function-and-cult-practice-9004152423-9789004152427.html>) Erişim Tarihi: 15.01.2025
- Şentürk, A. E. (2019, Temmuz 26). *Midas Anıtı*. Anadolu Yazıları. <https://anatolianscripts.com/script/midas-aniti/> Erişim Tarihi: 18.01.2025
- Palacioğlu, T. (2024). *Sofra Ve Mutfak Eşyaları Dış Ticaret Raporu 2024*, Züccacıyeciler Derneği. <https://www.zucder.org.tr/docs/sofra-ve-mutfak-esyala-ri-dis-ticaret-raporu-2024.pdf>, Erişim Tarihi: 10.01.2025

Görsel Kaynaklar

- Tablo 1: Frig Kaya Anıtlarının Illere Göre Dağılımı (Özcan, 2023, ss. 925-926'dan derlenmiştir). Keramika Tasarım Merkezi Arşivi. Oluşturma tarihi: 2025.
- Tablo 2: Yazılıkaya Anıtı'nın göstergebilimsel açıdan incelenmesi. Keramika Tasarım Merkezi Arşivi. Oluşturma tarihi: 2025.
- Görsel 1: Knossos Sarayı'ndan 'Mavi Çocuk' veya 'Safran Toplayıcı' freski, <https://www.meis-terdrucke.com.tr/fine-art-baski/Minoan/1171112/Knossos-Saray%C4%B1ndan-Mavi-%C3-%87ocuk-veya-Safran-Toplay%C4%B1c%C4%B1-freski.html>. Erişim Tarihi: 11.01.2025.
- Görsel 2: İkiz İdolü Altar, Erdan, E. (2022) *Friglerin Batıya Aktardıkları*, T.C. Eskişehir Valiliği Şehir ve Değer Araştırmaları Dergisi, Yıl: 2, sayı: 5, Sayfa 38. Erişim Tarihi: 11.01.2025.
- Görsel 3: Türkiye Kültür Portalı (2014). Yazılıkaya (Midas) Anıtı, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/eskisehir/gezile-cek-yer/midas-aniti>. Erişim Tarihi: 13.01.2025.
- Görsel 4: Turkish Museums (n.d.) Yazılıkaya Alınlık Bölümü, <https://turkishmuseums.com/museum/detail/2044-eskisehir-midas-yazilikaya-oren-yeri/2044/1>. Erişim Tarihi: 15.01.2025.
- Görsel 5: Frig Vadileri (n.d.). Yazılıkaya Cephe Çizimi. <https://frigvadileri.com.tr/midas-aniti-yazili-kaya/>. Erişim Tarihi: 17.01.2025.
- Görsel 6: Kültür Envanteri (2024). Yazılıkaya Niş Bölümü, https://kulturenvanteri.com/tr/yer/midas-aniti/20101010_013_mb_k/. Erişim Tarihi: 17.01.2025.
- Görsel 7: Anadolu Yazıtları (2019). Yazılıkaya Yazıtları, <https://anatolianscripts.com/script/midas-aniti/>. Erişim Tarihi: 18.01.2025.
- Görsel 8: Keramika Tasarım Merkezi (2025). Yazılıkaya Alınlık Çizimi. Oluşturma Tarihi: 21.01.2025.
- Görsel 9: Keramika Tasarım Merkezi (2025). Yazılıkaya Kiriş Motif Çizimi. Oluşturma Tarihi: 21.01.2025.
- Görsel 10: Keramika Tasarım Merkezi (2025). Yazılıkaya Yan Çerçeve Motif Çizimi. Oluşturma Tarihi: 21.01.2025.
- Görsel 11: Keramika Tasarım Merkezi Arşivi (2025). Yazılıkaya Cephe Duvarı Motif Çizimi. Oluşturma Tarihi: 21.01.2025.
- Görsel 12: Keramika Tasarım Merkezi (2025). Midas Anıtı Tasarım Örneği. Erişim Tarihi: 22.01.2025.
- Görsel 13: Keramika Tasarım Merkezi (2025). Midas Anıtı Tasarım Örneği. Erişim Tarihi: 22.01.2025.
- Görsel 14: Keramika Tasarım Merkezi (2025). Midas Anıtı Tasarım Örneği. Erişim Tarihi: 22.01.2025.
- Görsel 15: Keramika Tasarım Merkezi (2025). Midas Anıtı Tasarım Örneği. Erişim Tarihi: 23.01.2025.
- Görsel 16: Keramika Tasarım Merkezi (2025). Midas Anıtı Tasarım Örneği. Erişim Tarihi: 23.01.2025.
- Görsel 17: Keramika Tasarım Merkezi (2025). Midas Anıtı Tasarım Örneği. Erişim Tarihi: 23.01.2025.